

Mūsų namai – išsaugoti Vasario 16-osios idėjų kūrybine dvasia

Zigmas TAMAKAUSKAS

Vasario 16-osios šventę švenčiame pavasarėjančios žiemos phone. Panašios dienos su tokiais pačiais vėjų gūsiais ir apsiniaukusių dangumi buvo ir prieš šimtą dvejus metus vidudienį, pasirašant mūsų Valstybės atkūrimo dokumentą, tačiau pasirašiusių šį dokumentinį Aktą žmonių širdys švytėjo didele šviesos viltimi. Realiai ižiebtini ši Šviesos žiburių buvo nelengva. Reikėjo prikelti Lietuvą iš praužusio karo ir daugelio žmonių širdies griuvėsių, iš pelenų.

LPKTS Kauno filialo nariai Vasario 16-ąją po šv. Mišių ruošiasi eisenai į Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelį

Kelią, vedusį į Vasario 16-ąją, galime sulyginti su rašytojo Jono Biliūno apysaka. Kelias, ējęs į švytintį Laimės žiburių, buvo kūnais nuklotas – tai mū-

sų tautos žadintojų, sukilių dalyvių, knygnešių, savanorių – karių aukos, iprasminusios savo darbu bei gyvybės kaina Vasario 16-osios idėjos gyvybin-

Jaunimas dalijo vėliavėles

gumą. Kelias į Vasario 16-ąją éjo per Pirmąjį lietuvišką knygą, per mūsų tau tiečių nacionalinės sąmonės augimą. Jai augti padéjo vyskupo Motiejaus Valančiaus veikla, jo organizuotos lietuviškos mokyklos, knygnešystė. Reikšminga buvo Jono Basanavičiaus 1883 metais pasirodžiusi „Aušra“. „Aušra“ prikélė iš miego ir Vincą Kudirką, padéjo jam atsibusti iš polonizacijos kvatulio ir ryžtis dirbt Lietuvos labui.

1905 metais Rusijos imperijoje vykstant revoliucijai, Lietuvių Seimas Vilniuje iškelia palyginti kuklų, bet tuo metu gana drąsų – Lietuvos autonomijos klausimą. Tačiau carizmas brutaliai nuslopina bet kokį savarankišką žingsnį. Visų pavergtųjų tautų aktyvumą susitiprino Pirmasis pasaulinis karas.

(keliamas į 2 psl.)

Varėnos šaulių kuopai – 30 metų

Gintaras LUČINSKAS

Prieš 30 metų patriotiški Dainavos krašto vyrai nusprendė atkurti Lietuvos šaulių sąjungą Varėnos rajone. Minint tą sukaktį, Varėnos kultūros centre vyko iškilminga šventė, į kurią susirinko Lietuvos šaulių sąjungos Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės plk. Juozo Vitkaus-Kazimieraičio 105-os kuopos šauliai, jaunieji šauliai, bendruomenės nariai ir svečiai.

(keliamas į 4 psl.)

1991 metų Vasario 16-oji. Po priesai-
kos priėmimo Dainavos šaulių rinktinės
Varėnos kuopos šauliai prie Vytauto
Didžiojo paminklo Perlojoje

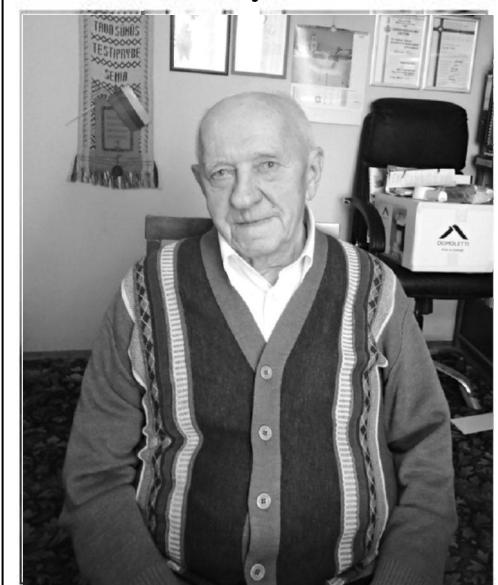

Nuotr. iš Juozo Jonycio archyvo

Penkiolikmetis – i Gulagą...

Irena VITKAUSKIENĖ

Laisvės kovų dalyvis, buvęs politinis kalinas panevėžietis Algirdas Blažys švenčia savo 85-erių metų jubiliejų. Gražus šio žmogaus gyvenimas – gražus ir gyvenimo derlius: su žmona Bronislava užaugintos trys dukters, padaryta daug prasmigų darbų – buvo aktyvus Lietuvos Atgimimo Sajūdžio dalyvis, tris kadencijas – Panevėžio miesto savivaldybės tarybos narys, ilgametis Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos valdybos narys ir Panevėžio filialo vadovas, kartu su bendražygiais daug dirbęs prieklian ir pagerbiant partizanų kovos atminimą, rūpinėsis jų palaikų perlaidojimu ir paminklų statymu. Aktyvus „Tremtinio“ laikraščio bendradarbis. TS-LKD partijos Politikos komiteto narys.

Algirdas Blažys – jauniausias Lietuvos sūnus, 1950 metais okupantų nu teistas aukščiausia bausme – 25-erius metus lagerio. Jam tuo metu buvo vos penkiolika... Kankinamas nepalūžo, nieko neišdavė, kantrai kentė savo golgotą nepailsdamas svajoti apie laisvą Lietuvą. Lagerje dvasinės šviesos kartu su kitais lietuviiais ieškojo maldoje ir poezijoje. Iš ten, prisirišę prie kojos, kad niekas neatimtų, parsivežę namo kelias užrašų knygeles, į kurias per tuos nelaisvės metus buvo surašęs paguodą teikusius savo ir kitų likimo draugų bei įžymių poetų eilėraščius.

Viename iš savo straipsnių Algirdas Blažys yra rašęs: „Mes, skaudžios istorijos dalyviai, norime palikti savo vaikams ir vaikaiciams supratimą, kad nera nieko brangesnio už tėvynės laisvę.

(keliamas į 4 psl.)

Mūsų namai – išsaugoti Vasario 16-osios idėjų kūrybine dvasia

(atkelta iš 1 psl.)

Vokietijai okupavus Lietuvą auto-nominės nuostatos keičiasi. Vilniuje susidarės politinis centras priešinasi naujų okupantų politikai, germanizacijai. Svarstoma Lietuvos ateitis pokario metais.

1917 metų viduryje Vokietija leidžia sudaryti vietinę Lietuvos įstaigą, kuri tarpininkautų tarp gyventojų ir okupacijos administracijos.

1917 metų rugpjūčio 18–22 dienomis Vilniuje sušauktoje Lietuvių konferencijoje 214 atstovų iš visų Lietuvos apskričių nutarė siekti savos demokratinės valstybės sukūrimo. Buvo išrinkta Lietuvos Taryba. Jos pirmininku tapo Antanas Smetona, o vicepirmininku – Steponas Kairys. Taryba įsipareigojo atstovauti tautai ir siekti jos laisvės. Tarybos darbas okupacijos sąlygomis buvo nepaprastai sunkus. Ji norėdama pasiekti savo tikslą, turėjo diplomatiškai laviruoti, net kurį laiką nusileisti Vokietijos reikalavimams.

Atispindi tikrieji tautos interesai

Vasario 16-osios Aktas buvo pasirašytas pirmininkaujant dr. Jonui Basanavičiui su krikščioniškos santarvės ir idealizmo dvasia. Šis Aktas išreiškė tikruosius lietuvių tautos interesus, labai pakelė Tarybos autoritetą visuomenėje. Jame nebeliko ir jokių nuorodinių santykių su Vokietija, kurie buvo pažymėti 1917 metų gruodžio 11 dienos pareiškime, nors diplomatinių kova su Vokietija dar kurį laiką tęsėsi.

Daug prie Vasario 16-osios Akto teksto parengimo prisidėjo teisininkas Jonas Vileišis. Jis yra labai susijęs ir su Kauno miestu. Jonas Vileišis dešimt metų (1921–1931) buvo Kauno miesto burmistras. Per šį laikotarpį Kaunas išgyveno didžiausią pažangos laikotarpį, iškilo iki Europos didmiesčių lygio. Prisimintina, kad Jonas Vileišis buvo ir Lietuvos savivaldos kūrėjas.

Vasario 16-osios Aktas dar nesukūrė valstybės – neturėta tuo metu nei savo vyriausybės, nei savos administracijos, nei kariuomenės, nei pinigų. Tačiau jis padėjo Lietuvai iš idėjų pa-saulio materializuoti, kilti iš pelenu. Ši kilimą lémė didelis darbas, kraujo aukos kaina. Jame paskelbtas idėjas teko apginti kovojo net trimis frontais: viename – su sovietų Rusija, kitame – su bermontininkais, o trečiame – su lenkų kariniais daliniai. Rusija antrą kartą norėjo panaikinti Lietuvos vardą lipdydama vadinamą „Litbielos respubliką“. Rusijos kariuomenės įsiveržimas į mūsų žemę akivaizdžiai demaskavo jos pačios paskelbtą „Tautų apsisprendimo deklaraciją“, kuri tikrovėje pasirodė tik propagandinis triukas tautomis apgauti. Duobė Lietuvai kasė ir Lenkija, sulaužiusi ką tik pasirašytą su Lietuva Suvalkų sutartį. Iškilo mirtinas pavojus Lietuvai atsidurti agresyviai nusiteikusių kaimynų nasruose. Tai suprato ir tie, kurie neigė Lietuvos kariuomenės reikalingumą.

1918 metų lapkričio 23 dieną buvo išleistas pirmasis Lietuvos kariuomenės kūrimo įsakymas. Tėvynės ginti susirinko apie 10 tūkstančių savanorių. Pirmasis į savanorius užsiraše vėliau

tapęs Lietuvos kariuomenės pulkininku Kazys Škirpa. Jo vadovaujamas būrys savanorių 1919 metų sausio 1 dieną pirmą kartą Gedimino pilies bokštę iškėlė mūsų Trispalvę vėliavą. Vasario 18 dieną sueina 125-eri metai nuo plk. Kazio Škirpos gimimo.

Pirmosios žūties ginant tėvynę

Savanoriai, rodydami didelį patriotizmą, narsiai gynė Lietuvą, Vasario 16-osios idėjas. 1919 metų antrojoje pusėje buvo išvyta rusų bolševikų kariuomenė, gruodį nugalėti ir bermontininkai.

Istorijos rekonstruktorių klubo kariai Vasario 16-osios minėjime Kaune

Kovose su rusais didvyrio mirtimi netoli Pašvitinio 1919 metų sausio 16 dieną žuvo pirmasis Lietuvos partizanas Aleksandras Vainauskas, prie Kédainių žuvo pirmasis Lietuvos kareivis Povilas Lukšys, ant Alytaus tilto žuvo pirmasis Lietuvos karininkas Antanas Juozapavičius. Kovose su lenkais žuvo pirmasis lietuvių karo laktūnas Juozas Kumpis.

Kaune, prie „Metropolio“ pastato, gindamas JAV misiją nuo bolševikuojančio vokiečio kulkų žuvo pirmasis Lietuvos sargybinis Pranas Eimutis. Čia pat reikėtų prisiminti ir narsiąją mūsų žvalgę Marcelę Kubiliūtę, kuriai pavyko išaiškinti Kaune 1919 metais veikusį lenku pogrindį, turėjusį tikslą nuversti teisę Lietuvos vyriausybę, užgrobtį valdžią ir palengvinti J. Pilsudskiui Lietuvos prijungimą prie Lenkijos.

Nepasiekus sąmokslui, 1920 metais bandyta tai padaryti karine jėga. Buvo užgrobtą mūsų sostinę Vilnius, grėsmingai artėta Kauno link. Lietuvos kariuomenei vadovaujanti iš Kauno atskubėjo vos kėlėsis iš ligos patalo generolas Silvestras Žukauskas, kuris stodamas į Lietuvos kariuomenę paraiškė: „Būsiu laimingas stoti į Lietuvos armiją, kad ir paprastu kareiviu, kada Tėvynė pareikalaus mano jėgų, ir su ginklu rankose stosiu ginti savo gimtajį kraštą nuo priešų“. Jo vadovaujama lietuvių kariuomenė prie Giedraičių bei Širvintų išsprendė pasutinį hamletišką klausimą. Čia nugalėta lenkų kariuomenė, klasingai iši-

veržusi į mūsų kraštą. Buvo išsaugota jaunosis Lietuvos gyvybė. Amžina garbė žuvusiems už Tėvynės laisvę, už Vasario 16-osios idėjas.

Kovojoant su lenkais, gražų pavyzdį parodė tuometiniai Steigiamojo Seimo nariai, sudarydami iš septynių narių vaduojamą Mažąjį Seimą, vadovaujamą Aleksandro Stulginskio, o kiti, palikę savo kėdes, pasiaukojamai stojo į frontą ginti savo tėvynęs. Ši gražų pavyzdį moraline prasme turėtų prisiminti ir dabartinis Lietuvos Seimas, prisimenant ant Nežinomojo kareivio aukuro įbrėžtą šūkį – atiduok Tėvynę, ką privalai.

Švenčiant Vasario 16-osios šventę, reikėtų prisiminti vasario 26 dieną gimusio Akto signataro, Steigiamojo Seimo pirmininko, pirmojo Lietuvos konstitucinio Prezidento, Lietuvos laisvés šauklio, vėliau – Sibiro lagerių kankinio – Aleksandro Stulginskio jubilejinį 135-erių metų gimtadienį. Per šešerius jo prezidentavimo metus buvo įtvirtinta Lietuvos nepriklausomybė, atgautas Klaipėdos kraštas, atkurta ekonomika, įvykdinta garsioji žemės reforma, įkurtas Lietuvos universitetas, mokslo tyrimo įstaigos, pastatyta daug mokyklų, įvestas lietuviškas pinigas – litas, priimta Lietuvos Respublikos Konstitucija, Jungtinės Tautos pripažino atkurtą Lietuvos valstybę.

LLKS Deklaracija – svarbus teisinis aktas

Vasario 16-osios idėja buvo gyva per visą sovietinę okupaciją. I ji rėmėsi visa rezistencinė veikla. Ypač tai prisimintina šiandien, kada prieš 71 metus – 1949 metų vasario 16 dieną Lietuvos laisvés kovos sajūdžio tarybos posėdyje buvo priimta Deklaracija, sudariusi teisinį ir politinį Lietuvos ginkluotojo pasipriešinimo pagrindą, su teikdama laisvés kovoms naują pobūdį, įteisino LLKS, kaip visuotinio organizuoto ginkluoto pasipriešinimo sovietinei okupacijai organizaciją, o jos Tarybą – kaip vienintelę teisėtą valdžią okupuotos Lietuvos teritorijoje. Reikšminga ir tai, kad Lietuvos Respublikos Seimas 1999 metų sausio 12 dieną priimtu įstatymu minėtą Deklaraciją pripažino kaip Lietuvos valstybės tėstimui reikšmingą teisės aktą, o prieš 11 metus (2009-03-12) – LRS priėmė įstatymą, įteisinus LLKS prezidiumo pirmininkui Jonui Žemaičiui. Vytautui, kovojujosi Lietuvos partizanų vadui, ketvirtojo konstitucinio Lietuvos Prezidento statusą.

Sovietų okupacijos metais Vasario 16-osios šventės proga ant geriausiai matomų vietų tai vienur, tai kitur sušvétėdavo drąsių Lietuvos patriotų Petro Plumpos, Algirdo Liorento, Algirdo Petrusiūnaičiaus ir kitų iškeltos mūsų Trispalvės vėliavos skleidžiamą viltes Šviesą, ypač gąsdindama sovietinę valdžią.

Mūsų pogrindinės jaunimo organi-

zacijos būrelis Vasario 16-osios šventę švėdavo susirinkęs Kauno Katedros varpinėje įrengtoje patalpoje ar netoli Petro Vileišio tilto buvusiame Algimanto Mišeikių, Vodos ir Kazimiero Kalibatų bute, platinome tautinės ir krikščioniškos krypties literatūrą, LKB Kroniką, rašydavome atsišaukimus, vienur kitur palikdavome mano tėtės pasiūtās Trispalvės vėliavėles, mokėmės nesuklastotos Lietuvos istorijos, organizuodami pažintines ekskursijas po Lietuvą, lankydami istorinius paminklus, tvarkydami lietuvių karių kapus, skaitydami Tėvynės tema paskaitas ir taip toliau.

Raskime savyje stiprybęs

Gaila, kad iki šiol neturime nacionalinės švietimo ir valstybinės istorijos politikos, pasitenkinama padrikais bandymais kažką mineti, kažką nutylėti ar paneigtį. Tuo naudojasi Kremliaus informacinių karų vykdytojai – Lietuvos istoriją interpretuodami iškraipo istorinius faktus, siekia kompromituoti visą Lietuvos rezistencinį judėjimą. Jų pagrindiniai taikiniai tampa žymiausiai Lietuvos rezistencijos kovotojai, paaukoję savo gyvybę ar atsidavusiai dirbę Lietuvos labui. Net mūsų valstybinę vėliava, laikoma lietuvių kalbos mokytojos rankose prie Gedimino pilies kalno, kai kam užkliuvo. Kai kurie mūsų istorikai ar kai kurie Seimo nariai, dangstydamiesi modernizmo ar Europos Sąjungos šydu, taip pat užsimoje revizuoti mūsų istoriją, stengiasi sumenkinti Jono Basanavičiaus vaidmenį, Vasario 16-ąjį, tautinės valstybės kūrimą, nori atitraukti jauną žmogų nuo savo šaknų, brukdami į žmonių galvas tautinių vertibių neigimą, kosmopolitinį mastymą, nuolatinę saviplaką.

Kai kas mūsų istoriją stengiasi įvardyti tik nuo unijinių su Lenkija laikų, teisindami pragaištingą polonizacijos antplūdį į mūsų kraštą, J. Pilsudskio grobuonišką veiklą. Kai kas žaisdami bajorystės gaivinimo žaidimą, gardžiuojasi restauruotų herbų saldžiai lenkiškais pavadinimais. Nerimą kelia mūsų tautiečių emigracija, pastebimas nusigrėžimas nuo lietuvių kalbos vartojimo, ieškant „imantresnių ir skambesnių“ žodžių reklamos bare. Vilniaus ir Kauno kai kurių parduotuvų, restoranų ir kavinų reklamose jau visai neliko lietuviško žodžio. Nepasitikima lietuviško žodžio skambesiu ir Eurovizijos dainų konkurse. Dažnai iš tokio pataikavimo svetimybėms, išsižadant savasties, laimime tik šnipštą...

Šamoninga tauta randa savo praeityje stiprybęs, ji gyvena dabartimi ir kuria ateicių. Svarbu neištižti, nepasiduoti kartais atvirai brukamam tautiniam nihilizmui, gariūniškos dvasios laikinoms vilionėms, besaikio turtėjimo vergovė.

Gera pastebėti, kad yra būriai žmonių, pasiaukojančių dirbančių, kad praskaidrintų mūsų gyvenimą, kad mes galėtume didžiuotis savo lietuviška kultūra, lietuviškų kanklių skambėjimu širdyje.

Turėtume visi suprasti, kad Lietuva yra vienintelai šioje žemėje mūsų namai, išsaugoti Vasario 16-osios idėjų kūrybine dvasia. Laikykime šią dvasią savo širdyje ir savo protuose.

Įvykiai, komentarai

Puolama energetinė nepriklausomybė, o ne Rokas Masiulis

Atrodytų, politinis Lietuvos gyvenimas šiomis dienomis paniręs į savo štilį, nulemtą svarbių valstybinių šventinių ir laukimų – Kovo 11-osios. Tačiau tai apgaulinga ramybė – vyksta arši priešrinkiminė kova.

Iš kovos apraišku aiškėja ir būsimų batalijų pobūdis per rudenį vyksiančius Seimo rinkimus: energetinės nepriklausomybės įvykdyti ir planuojamų projektai bus tas „arkliukas“, ant kurio į Seimą jos politinės jėgos, kurias iš esmės būtų galima pavadinti antivalstyninėmis – prorusiškomis.

Jos dengiasi perdėto patriotiškumo ir pragmatiškumo skraiste, po kuria iš tikruju slepiasi ne kas kita, kaip manipuliacijos žmonių neišmanymu, nesugebėjimu logiškai mąstyti, nenoru gilintis į esmę parodančias detales, trumpa atmintim ir abejingumu.

Pagrindinė šių politinių jėgų užduotis yra neleisti prie valdžios vairo atsurdurti Tėvynės sajungos–Lietuvos krikščionių demokratų partijai, kuri kaip buvo, taip ir liko partija, nuo Sąjūdžio laikų siekiančia, kad Lietuva būtų Vakarų politinio, ekonominio ir kultūrinio pasaulio dalimi. Žinoma, toks Lietuvos kelias nepriimtinas Sovietų sajungos teisių perėmėjai Rusijai, ku-

rios prezidentas Putinas pasiryžęs, jei ne atkurti Sovietų sajungos sienas, tai bent paversti kaimynines valstybes paklusniais Rusijos valios vykdymoais.

Vienas iš būdų to pasiekti – prireisti tas valstybės energetinės priklausomybės grandine. Tačiau matome, kad ir ta grandinė vis mažiau patikima – pavyzdžiu, Lietuva, įvykdžiusi Suskystintų gamtinės dujų terminalo projektą, atskritė Rusijos dujų monopolio diktatu, galų gale, net Baltarusija ēmė blaškytis, supratusi, kokią kilpą Astravo atominės elektrinės pavidalu Rusija jai užmovė.

Tad nenuostabu, kad Rusija padarys viską, jog Lietuva atsisakyti pasiryžimo ne tik nejisileisti Astravo AE pagamintos elektros, bet ir įkalbėti Vakarų valstybes jos nepirkti! Juk nesunku suvokti, kad ta energetinės priklausomybės kilpa, Baltarusijos rankomis atakliai nerta ne tik Baltijos šalims, bet ir kitoms ES valstybėms, nesėkmės atveju taps milžiniškais nuostoliais pačiai

Rusijai. Štai kodėl Lietuva šiame kontekste įgauna svarbiausios figūros vaidmenį nešvariame putinistinės Rusijos žaidime.

Taigi, ką mes matome Lietuvoje? Ogi dideles pastangas „sudirbt“ žmones, prisidėjusius vykdant energetinės nepriklausomybės projektus. Vienas iš tokų žmonių yra Rokas Masiulis. Net politiniai įvykiai nesidominčiam žmonui neprasprūs pro akis keistas Ramūno Karbauskio entuziazmas puolant R. Masiulį, kuris, kaip bebūtų keista, buvo R. Karbauskio „valstiečių-žaliųjų“ valdančiosios daugumos palaimintas susisiekimo ministras (iki sąžiningas ministro darbas nesusikirto su neaiškiais R. Karbauskio kompanionų interesais). Kaip žinome, R. Masiulis šiuo metu neužima jokių pareigų Vyriausybėje, nepriklauso jokiai politinei partijai. Tad savaime kyla klausimas, kuo jis taip kliūva R. Karbauskui?

Štai neseniai R. Karbauskis paskelbė, kad paviešins „skandalinę in-

formaciją“. Kai paviešino, paaškėjo, kad tame nėra nieko naujo... Anot Seimo nario Kęstučio Masiulio (beje, Rokas ir Kęstutis nėra giminės, tai tik pavardžių sutapimas), sugretinusio tą „skandalinę informaciją“ su „Grigeo Klaipėda“ srutu vamzdžiu, pylusiu nevalytas nuotekas į Kuršių marias, „didžiuma srutu skirtos kompromituoti Lietuvos energetinės nepriklausomybės projektus“.

Seimo nariui K. Masiuliu pritarė ir žurnalistas Romas Sadauskas, retoriškai paklausęs: „Ar tik man vienam tievi si Karbauskio teiginiai jau atrodo girdėti Artūro Skardžiaus pasisakymuose?“

Taigi, paaškėjo, kad ta tariamai skandalinė informacija téra „primiršta sena“ – pasirodo, jau būta ir Seimo komisijų, ir kreipimusių teisėsaugos institucijas, tik viskas baigdavosi šnipštū. Šnipštū baigėsi ir paskutinis R. Karbauskio kreipimasis Specialiųjų tyrimų tarnybą dėl, neva nepotizmo apraiškų R. Masiuliui dirbant susisiekimo ministru. STT atsakė, jog blogai yra tada, kai nuslepia artimi giminystés ar kiti ryšiai, bet kai jie žinomi, galima valdyti rizikas ir išvengti interesų konflikto.

Andrius Kubilius: „Ar gali Astravo AE bankruotuoti?“

Astravo Atominė elektrinė (AE) yra Kremliaus geopolitinis projektas, keliantis didžiausią grėsmę Lietuvos saugumui. Tai Lietuvoje jau gerai žinome. Briuselis taip pat mūsų susirūpinimą pradeda girdėti.

Kremlis skyrė didelius pinigus

Kremlis šio projekto realizavimui skyrė milžinišką pinigų sumą: Lukašenka iš Kremliaus paémė 10 milijardų dolerių kreditą Astravo AE projektui realizuoti. Tai tokia pat pinigų suma, kurią Kremlis skyrė kito geopolitinio energetinio projekto – „NordStream 2“ realizavimui.

10 milijardų dolerių, skirtų Astravo AE statybai, Lukašenka, pagal pasirašytas sutartis su „Rosatom“, turės grąžinti per 25 metus po to, kai Astravo AE pradės veikti, mokédamas 4,7 prociento metinių palūkanų. Tai yra brangus kreditas, brangesnis nei „Rosatom“ yra siūlęs kitoms šalims, pavyzdžiui, Vietnamui, kuriam „Rosatom“ siūlė pastatyti atominę elektrinę, suteikdamas kreditą su 3 procentų palūkanomis.

„Rosatom“, planuodamas Astravo AE statybą, projektavo, kad čia pagaminta elektra bus parduodama ne tik Baltarusijos rinkoje, bet ir Baltijos valstybėse bei per jas platesnėse Europos Sąjungos rinkose. Nes elektrą pardavinėjant Baltijos ir Europos rinkose yra vienintelė galimybė uždirbti tvirtą valiutą ir sugrąžinti 10 milijardų doleių kreditą. To negali padaryti pardavinėdamas elektrą tik už baltarusiškus rublius Baltarusijos rinkoje.

Lietuvos atsakas į tokius Kremliaus – „Rosatom“ – Minsko planus buvo visiškai aiškus – uždrausti galimybę pardavinėti Astravo AE elektrą Lietuvos (atrodė, kad bus pasiekta sutarimas dėl tokio paties draudimo ir kitose Baltijos valstybėse bei Lenkijoje) ir taip paversti „Rosatom“ parengtą Astravo AE verslo planą niekiniu. Bal-

tarusijai sugrąžinti 10 milijardų doleių kreditą Kremliai, neturint galimybės pardavinėti elektros už dolerius ar eurus Baltijos šalii ir ES rinkose, praktiskai gali būti neįmanoma arba elektros kaina pačioje Baltarusijoje turės būti nepakeliama.

Gal atsikvošės Lukašenka

Atrodo, kad tai vis geriau pradeda suprasti ir pats Lukašenka. Ir tai tam-pa vis aštresne jo pokalbių su Putini tema. Štai ir po pastarųjų pokalbių Sočyje vasario 7 dieną paaškėjo, kad buvo kalbama ne tik apie naftos ir dujų tiekimą Baltarusijai, bet ir apie Astravo AE statybos kreditų grąžinimą: „Sočyje Rusijos ir Baltarusijos vadovai svarstė galimybę atidėti mokėjimų pradžią ir sumažinti Rusijos paskolos palūkanų normą Astravo AE statyboms. Tačiau sprendimas dar nepriimtas“.

Lukašenkos pastangas persiderėti dėl Astravo AE kreditų su nerimu stebi Kremliaus. Kremliai pastaruoju laikotarpiu Lukašenkos laikysena kelia vis daugiau rūpesčiu. Praėjusių metų pabaigoje Putini Lukašenkos nepavyko iki galio „prilaužti“ dėl vieningos valstybės kūrimo, dėl to Putinas dabar turi keisti Rusijos Konstituciją, kad išspręstų savo amžino išlikimo valdžioje klausimus. Kersydamas už nepaklusnumą, Kremliaus Baltarusiją palieka be pigesnės rusiškos naftos ir dujų, bet Lukašenka pradeda kelti klausimus dėl Astravo AE kreditų grąžinimo. Kremliai artimas portalas „regnum.ru“, po Sočio pokalbių, paskelbė tekstą „apokaliptiniu“ pavadinimu „Po susitikimo Sočyje: Lukašenka pasiruošęs eiti ukrainietišku keliu iki pa-

baigos“. Straipsnyje detaliau aprašomi Lukašenkos išsakyti pageidavimai: „,Vasarį 7 dieną derybose Lukašenka bandė įtikinti Putiną ne tik sumažinti Rusijos Federacijos vyriausybės paskolos normą, bet ir pratęsti Baltarusijos įsipareigojimą skolos aptarnavimo ir grąžinimo laikotarpi pailginti nuo 25 iki 35 metų. Tarpvyriausybinė paskolos sutartis dėl Rusijos vyriausybės eksporto paskolos suteikimo Baltarusijos atominės elektrinės statybai buvo pasirašyta 2011 metų lapkričio 25 dieną. Dešimties milijardų dolerių apimties lėšos iš Rusijos biudžeto sudaro didžiajį šio projekto finansavimo dalį“.

Situacija su Astravo AE finansavimu

Pagal „Rosatom“ parengtą verslo planą ir Lukašenkos pasirašytą paskolos sutartį, Baltarusija turėtų pradėti paskolą grąžinti tik tada, kai jégainė pradės veikti. Grąžinimo terminai glaudži – tik 25 metai, o palūkanos aukštos – beveik 5 procentai.

Iprasta pasaulinė praktika yra naujų branduolinių jégainių veiklą finansuoti ilgalaikėmis 60-ies metų paskolomis su mažomis palūkanomis, nes branduolinei jégainei nuolat veikiant ir gaunant užtikrintas pajamas didesnių rizikų nėra. Bet su Astravo AE yra kitaip, ji neturi užsitikrinusi nuolatinį pardavimą už tvirtą valiutą (pirmiausia į Lietuvą) ir tuo pačiu – finansinių srautų. Neturėdami garantijų bankai nesukubė gerinti paskolos salygų ir Baltarusijai kredito grąžinimui tekėti ieškoti pinigų tuščiame biudžete.

Taigi norint Astravo AE paskolą grąžinti pagal pasirašytą sutartį, Mins-

kui reikia pardavinėjant elektrą uždirbti dolerius arba eurus, o tokį galimybų nebusimato, nors tai ir buvo numatyta „Rosatom“ parengtame Astravo AE verslo plane. Tokiomis salygomis jégainės paleidinėti neapsimoka. Lukašenka tai supranta ir dėl tos priežasties nebeskubina jégainės paleidimo, nes jeigu paleistų, tai vargai galėtų grąžinti paskolą. Kremliaus pradeda nerimauti, nes supranta, kad Lukašenka savo rankose turi svarų „kozir“.

Tolesnė Lukašenkos veiksmų logika gali būti paprasta ir pakankamai pagrįsta: pagal tarptautinę praktiką tokie stambūs projektai, kaip „Rosatom“ statoma Astravo AE, prieš pradedant juos realizuoti, turi būti pagrįsti gerai parengtu verslo planu, kurį valstybei užsakovei (šiuo atveju – Baltarusijai) pateikia pagrindinis projektuotojas, technologijų ir finansinių resursų tiekėjas bei statybos darbų rangovas (šiuo atveju – „Rosatom“). Tokiu verslo planu remiasi visas kitos sutartys ir sprendimai dėl projekto realizavimo pradžios. Tokiame verslo plane privalo būti numatyta ir kur bus pardavinėjama pagaminta elektra bei kaip bus uždirbama valiuta, kurios reikia kreditams sugrąžinti. Verslo plano realizavimas yra sudėtinė viso projekto realizavimo dalis – neužtenka vien tik pasatyti elektrinę, pastaroji dar turi pagal verslo planą dirbtį pelningai ir pajamomis, gaunamomis už joje pagamintą ir parduodamą produkciją, turi padengti jos statybų panaudotą kreditą. Jeigu statybos metu paaškėja, kad pastatyta elektrinė nesugebės uždirbti tokios ir tiek valiutos, kiek buvo numatyta verslo plane, reiškia projekto rangovas („Rosatom“) nesugebėjo realizuoti savo parengto verslo plano.

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

Penkiolikmetis – į Gulagą...

(atkelta iš 1 psl.)

Niekonėra gražesnio užgimtinę. Norime, kad moksleivai žinotų savo tautos istoriją – tikrą, teisingą, o ne tokią, kokią pagal tautos išdavikų užsakymą parašo kai kurie diplomuoti istorikai. Matydami, kaip spaudoje, televizijoje ir radio laidose istoriniai įvykiai traktuojami prasilenkiant su tesa, kai Laisvės kovų dalyviai sulyginami su okupantų talkininkais, mes negalime nesipriešinti melui. Mes – išeinanti karta, tačiau norime, kad nuo amžių iškartos į kartą perduodamas Laisvės troškimas neišblėstę, kad pažymėtas tremtimis, lageriais ir partizanų krauju išliktu ainių atmintyje kaip tėvynės Laisvės garantas“.

Algirdas Blažys yra iš žmonių, kurių šykštūs žodžių, bet dosnūs darbų. Kai ji aplankėme jubiliejaus išvakarėse, mažai kalbėjo apie save, daug – apie drauge su bendražygiais nuveiktus darbus: rodė istorinių momentų nuotraukas, tvarkingai susegtas savo straipsnių iškarpas, pasakojo apie kitų lagerio draugų likimus, vengė prisiminti savo paties kančias. Paskui atvertė rankraščių segtuvą – tai jo paties parašytį viso gyvenimo atsiminimai. Galbūt kada nors jie bus išleisti atskira knygele kaip vertingas istorijos dokumentas.

„Tremtinio“ skaitytojams kitame numeryje pateiksime Algimanto Blažio prisiminimus, – red. pastaba.

Varėnos šaulių kuopai – 30 metų

Pagerbtini jaunieji šauliai

(atkelta iš 1 psl.)

Sugiedojus Tautinę giesmę, buvo pagerbtas visų žuvusių ir į Amžinybę iškeliausiu šaulių atminimas.

Sveikinimo žodži tarės Varėnos rajono savivaldybės meras, šaulys Algis Kašeta, atliko ir šaulių kuopos atkūrimo istorinę apžvalgą: „Nuo 1988 metų aktyviai dalyvavau visuomeninėje ir politinėje veikloje, buvau vienas iš Sajūdžio iniciatyvinės grupės narių Varėnoje. Kai 1990 metų vasario 15–16 dienomis Kaune buvo nuspręsta surengti Lietuvos šaulių sąjungos atkuriamą konferenciją, ėmėsius iniciatyvos atkurti Šaulių sąjungos padalinį ir Varėnos rajone. Sausio 27 dieną buvo išspausdintas mano straipsnis Varėnos rajono laikraštyje „Merkio kraštas“. Jame rašiau apie LSS istoriją ir reikšmę prieškariu, būtinybę atkurti šią organizaciją ir pakviečiau į pirmąjį susirinkimą Varėnos Sajūdžio būstinėje. Deja, i jį atėjo tik keletas asmenų, todėl vasario 6 dieną organizavau antrąjį susirinkimą, kurio metu įsteigėme LSS Varėnos šaulių būrių. Steigėjais tapo 12 žmonių. Pirmininku išrinkome prieškario šaulį, politinį kalinį Adomą Bunevičių. Aš buvau patvirtintas šaulių būrio sekretoriumi. 1990 metų gegužės 25 dieną Lietuvos šaulių sąjunga įregistruavo Varėnos šaulių būrių. Vėliau įsisteigė Perlojos, Gudžių ir Merkinės šaulių būriai. Rudenį šiuos būrius apjungė į Varėnos šaulių kuopą. Jos vadu buvo paskirtas Sigitas Arnauskas. Beje, Šaulių sąjungos atkūrimas sovietų specialiųjų tarnybų buvo akylių stebimas. Ypatingajame archyve teko matyti KGB sudarytą sąrašą, kuris vadinosi „Karinių sukilių organizacijos vadovai“. Jame radau ir savo duo-

Irenos Makselienės nuotr.

menis, buvau įvardytas būrio vadu. Šauliai tapo vieni iš pirmųjų taikinių, kuriuos okupantai galėjo represuoti.

Varėnos šauliai palaikė glaudžius santykius su rajone veikiančiomis organizacijomis – Sajūdžio grupe, Tremtinį sąjunga ir skautais. Aktyviai dalyvavome ir to meto visuomeniniam ir politiniam gyvenimine. 1991 metų sausio 11–15 dienomis saugojo Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos (Seimo) pastatą. Tu pačių metų vasarą dalyvavome pikete prie sovietinės prokuratūros bei pikete prie OMONo bazės Antakalnyje. Organizavome LSS vasaros stovyklas: 1991 metais Lazdijų rajone prie Avirio ežero, 1992 metais Varėnos rajone prie Ūlos upės (šalia Mančiagirės kaimo). Dalyvaudavome perlaidojant partizanų palaikus, minint valstybės svarbias istorines datas.“

Už nuveiktus darbus, aktyvių visuomeninę veiklą, sažiningą pareigų atlikimą Varėnos r. meras A. Kašeta ir LSS Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės vadasis ats. kpt. Skirmantas Valatkevičius bei kiti garbingi svečiai įteikė padėkas, suvenyrus, atminimo dovanas, dovanėles aktyviems ilgamečiams Varėnos kuopos šauliams, jaunujių šaulių būrelio vadovams bei aktyviausiemis jauniesiems šauliams.

Prisiminimais dalijosi šauliai Stasys Ignatavičius (Kaunas) bei Varėnos šaulių kuopos vadasis Sigitas Pangonis. Svečiai iš KASP Dainavos apyg. 1-osios rinktinės ir Valstybinės sienos apsaugos tarnybos linkėjo šauliams atkaklumo, ryžto bei kantrybės, įgyvendinant idėjas.

Koncertavo Varėnos kultūros centro dainininkė Judita Ikasalienė, dainininkė Bjelle.

Sveikiname

Juliją AUKSORAITIENĘ, buvusių Irkutsko sr. Bodaičio r. tremtinę, ilgametę LPKTS darbuotoją, garbingo 90-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname ir linkime puikios sveikatos, džiaugsmingų, laimingų dienų ir kad Jus lydėtų nuostabiausiai prabėgusiu metų prisiminimai.

**LPKTS valdyba ir taryba,
LPKTS Kauno filialas,
Tremtinio“ redakcija**

Sveikiname LPKTS Anykščių filialo narius garbingo jubiliejaus proga:

**Joną SVILAINĮ – 100-ojo,
Rimą ŽUKAVIČIENĘ ir Marijoną ŽEMAITYENĘ –
80-ojo,**

ir linkime stiprios sveikatos, artimųjų meilės, Dievo palaimos ir dar daug gražių gyvenimo metų. Dar daug minčių, svajonių, širdis sutiks ir išlydės, o metai, kaip tie paukščiai toliuos, skubės tolyn, skubės...

LPKTS Anykščių filialas

Te niekad neapleis energija sparnuota,
Ir akys šilumą jaunatviškų teskleis,
Širdis tikėjimo žiedais apvainikuota,
Te niekada pavargti Jums neleis.

Garbingo jubiliejaus proga sveikiname buvusias tremties, mūsų filialo nares:

**Bronę Sirtautę PILKAUSKAITĘ – 90-ojo,
Eleną SERAPINIENĘ – 75-ojo.**

Linkime sveikatos, artimųjų meilės bei Dievo globos.

LPKTS Palangos filialas

Garbingo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Jonavos filialo narius:

**Danutę PAULAUSKIENĘ – 90-ojo,
Aleksandrą LOGINOVĄ – 65-ojo.**

Nuoširdžiai linkime stiprios sveikatos, dvasios ramybės, džiaugsmingų ir laimingų metų bei Aukščiausiojo globos.

LPKTS Jonavos filialas

Kol širdys dar plaka

Žiema. Lietuvoje sniego nėra... Bet buvusiai tremtinei Alyvrai Navardauskienei jo daug teko matyti. Sulaukus garbingo 95-erių metų jubiliejaus moteris turėjo ką papasakoti jos pasveikinti atvykusiems LPKTS Šilalės filialo nariams ir jo pirmininkei Teresei Ūksienei.

Didkiemyje, savo gimtinėje, gyventi vis dar guvi senutė džiaugėsi gyvenimu ir dalijosi prisiminimais apie tremties dalią. 1951 metų spalio 2 dieną ji ne savo noru išvyko į sunkią kelią tolyn nuo Lietuvos. Aštuoni šeimos nariai buvo ištremti į Krasnojars-

ko sritį, Nazarovo rajoną. Iš ten sugrįžo tik po daugelio metų.

Koks neapsakomas jausmas apima, kai gali išgirsti gyvą žodį, tikrą istoriją ir perteikti ją ateities kartoms. Tuomet pagalvoji, kokį sunkų kelią likimas dovaningo tiems, kurie kūrė, gražiai gyveno, o po to kentėjo vardan Lietuvos.

LPKTS Šilalės filialo nariai uoliai lanko, sveikina buvusius tremtinius ir politinius kalinius, kol jie dar gyvi, kol plaka jų kilnios širdys...

**Raimundė GEČIENĖ,
LPKTS Šilalės filialo narė**

2020 m. vasario 21 d.

Tremtinys

Nr. 7 (1365)

5

Vaikų kelionės iš Sibiro į Lietuvą

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Agronomo Vytauto Pūtvio, kuris žuvo lageryje, motina Emilia Gruzdytė-Putvinskienė, žmona Elena (Urbonavičiūtė) ir keturi mažamečiai vaikai 1941 metų birželio 14-ąją buvo išvežti į Komijos Ust Lokčimo gyvenvietę. Vytauto motiną (Šaulių sąjungos įkūrėjo ir vado Vlado Putvinskio-Pūtvio žmoną) Emilią suėmė ir kalino Syktyvkaro kalejime. Nuteisė sušaudyti, tačiau mirties bausmės įvykdymo išvakarėse ji mirė nuo išsekimo ir bado.

Pabaiga. Pradžia Nr. 5 (1363)

Skaudi Pūtvio istorija

Elena Pūtvienė tremtyje pasiligojo. Trejus metus kaip išgalėdama rūpinosi vaikais. Tačiau 1944-aisiais ją paguldė į ligoninę. Vaikai – trylikametis Algiris, dešimtmetė Giedrė, devynerių Vytenis ir septynerių Tautvilas liko vieni. Gelbėdamiesi nuo bado 1944-ųjų pavaasarį vaikai prisirinko bobausių. Apsnuodiję grybais mirė devynerių metukų Vytenis ir septynerių Tautvilas. Motiną paleido iš ligoninės, tačiau ji nepajėgė pareiti iki namų. Pakeliui mirė.

Pasakoja, kad Algiriui ilgam į atmintį iširėžė ant kaklo besikabinantis ir pagalbos prašantis mirštantis broliukas. Sibire likęs našlaičiu su pora metų jaunesne sesute Giedre jis raše laiškus Kelmėje likusio dėdės Henriko Urbonavičiaus šeimai, prašydamas pagalbos: „Mokomės rusiškai. Gauname 300 gramų duonos. Per mėnesį gauname 400 gramų mėsos ir 800 gramų kruopų. Jei galite, atsiuskite truputį pinigų. Gal galėtumėte siuntini? Neturime drabužių ir kuo apsiauti. Néra elektros ir žibalo neturime“. Tačiau Urbonavičių šeima buvo pasitraukusi į Vakarus, paskui slapstėsi. Laiškai nepasiekė adresato...

Vaikų laukė mirtis iš bado. Tačiau Šaltenių pradžios mokyklos mokytojas Povilas Lideika rado pašte besimėtančius Pūtvio vaikų laiškus, atkeliausius iš Ust Lokčimo. Juos perdarė Pūtvio giminaičiui, o šis – Kaune gyvenusiems Pūtvio šeimos draugams gydytojams Marijai ir Juozui Nemeikšoms. Šie, pasitelkę Vlado Putvinskio svainj dailininką Antaną Žmuidzinavičių, tuo metu LSSR Aukščiausiosios tarybos deputatą, pasirūpino našlaičių parvežimui į Lietuvą.

1945 metų lapkričio pradžioje buvo parvežta 12 vaikų, tarp jų – Algiris Pūtvis ir Giedrė Pūtvytė. Algį priglaudė Žmuidzinavičių šeima, Giedrę – Urbonavičiai, tuo metu palikę Žibuočių dvarą Kelmės rajone ir apsigyvenę Skaudvilėje.

Mama tapo... globėja

Elena Nijolė Verbickaitė-Ratkienė gimė 1939 metais Kaune. Jos tėvas Petras Verbickas buvo dailininkas. Jis gimė 1904 metais Atkočių kaime, Ukmergės apskrityje. 1927–1933 metais mokėsi Kauno meno mokykloje. Dailės parodose pradėjo dalyvauti nuo 1935 metu. Kūrė estampo technika. Kad išgyventų, dirbo įvairiose darbo-vietėse, o prieš tremtį gimnazijoje dėstė piešimą ir braižybą. Mama Elena Usaitė, baigusi Kražių gimnaziją, buvo tarnautoja. Šeimą ištrėmė 1941 metų birželio 14 dieną. Tėvą atskyré ir išvežė į Gario lagerį Sverdlovsko srityje. 1942 metų gruodį jis buvo sušaudytas. Elena su mama pateko į Altajaus kraštą, Kamenių prie Obės. Ji labai sirgo, bet

Bidvų vaikai tremtyje

buvu lemta tremtį išgyventi. Vaikams padėjo tremtinė gydytoja Salomėja Mikšytė-Aleknenė. Sibire Elena su mama išgyveno šešerius metus.

1947 metų liepą, kai artėjo laikas Elenai Nijolė eiti į mokyklą, mama pradėjo galvoti apie pabėgimą iš tremties. Ir vėl padėjo jos draugai Lietuvoje – atsiuntė fiktyvius dokumentus, pinigų. Jų pagailėjo vietinis prokuroras rusas, nupirkęs bilietus į traukinį. Apie pabėgimą žinojo rusė, pas kurią jie gyveno. Prieš pat pabėgimą jas priglaudė tos moters sesuo, gyvenusi Novosibirsko.

Po ilgos, nervingos ir vargingos kelionės jos pasiekė Lietuvą, Kauną. Bet čia jos irgi jautėsi tremtinėmis, nes negalėjo atskleisti savo tikros tapatybės. Nebūtų išgyvenusios be gerų, nuoširdžių, nebajančių rizikuoti žmonių. Padėjo mamos gimnazijos draugai, mokytojai, buvę bendradarbiai, tarp jų šiančių dien mums gerai žinomas pavardės: Saudargai, Juciai, muziejininkas Paulius Galaunė, taip pat šiauliaiečiai Julija ir Leonidas Lukinai, Sakalauskai...

Elena Nijolė (vėliau – Ratkienė) grįžo į Lietuvą aštuonerių metų. Iš pradžių apsistojo Kražiuose pas mamos gimines. Jau mokėjo skaityti ir rašyti, tad buvo priimta į antrą klasę. Mama tapo Usaite, pasiėmė savo mergautinę pavardę, nes negalėjo vadintis Verbickienė. Taip savo tikrai dukteriai moteris tapo teta, globėja... Nuo tada sveitimis matant ji negalėjo garsiai sa-

nevalgo. Mus grąžino atgal. Gerai, kad buvome vaikai, – suaugusiems už bandymą pabėgti tremties laiką prailgindavo dvejais metais.“

Tą kartą pasisekė: juos Lietuvoje priglaudė savi, nors dokumentų vaikai neturėjo. Brolis Juozas (nebuvo ištremtas) tada gyveno Telšiuose, dirbo Duseikių durpyne. Su mažaisiais susitiki negalėjo. Buvo partizanų ryšininkas. Žinoma, kad šie duodavo jam pinigų išsuklastotus dokumentus. Vakinis vyko į Sibirą, kad taip galėtų padėti tremtiniams pabėgti Lietuvą. Vėliau išėjo pas partizanus ir 1949 metų rugpjūčio 27 dieną žuvo. Iš didelės šeimos teliko du vaikai.

Marcelės Kalvaitytės žygdrabis

Elena Pečiulaitytė buvo ištremta 1945 metais, kai jai buvo aštuoneri, gyveno Garliavos valsčiuje, Tvarkiškių kaime. Tremtyje Komijoje greitai mirė tėvelis. Apie šeimos pabėgimą iš Sibiro ji yra papasakojuusi žurnalistei Rasaui Séjonaitei. „Baigiantis 1947-aisiams, visiškai nepažištama moteris Marcelė Kalvaitytė, atvykusi iš Lietuvos, nusprenė gelbėti tremtyje gyvenančius lietuvius. Tais pačiais metais pirmajam iš Sibiro pavyko pabėgti Eleinos broliui Jonui, kuris, vos atvykės į Lietuvą, iš karto paskleidė žinią, kokiomis baimiomis salygomis gyvena lietuvių šeimos.“

Mūsų pabėgimą iš Sibiro suorganizavo mano brolis Povilas. Jis tuo laiku partizanavo, o kai buvo sužeistas, iš jo rašytinių prisiminimų sužinojau, kad jam labai pagelbėjo Marcelės Kalvaitytės šeima. Todėl su tokia pačia misija ta mums visai nepažištama moteris iš Lietuvos ir atvyko mūsų gelbėti“, – sakė Elena.

Buvo nuspręsta, kad iš tremties bėgs Elenos mama, Elena ir jos sesėtė, nes jeigu būtų bėgusi visa šeima, būtų aplinkiniams sukėlus daug įtarimų. Deja, pirmieji bandymai pabėgti buvo nesėkmingi. Kai gelbėtojai Marcelei Kalvaitytei nepavyko išvežti keliolikos moterų su vaikais, ji vis tiek nepasidavė. Galop nusprendė bent mažylius iš Sibiro gūdumos ištrauktī.

Fizinės išvermės reikalaujantis pabėgimas Elenai ilgam iširėžė į atmintį. Tai buvo vaikui sunkiai pakeliamą ir kankinanti kelionė. Per taigą teko eiti pėsčiomis du šimtus kilometrų. Tris naktis miegoti miške, įsiskukus į paltuką, spaudžiant šalčiui. Po šių išbandymų Elena pagaliau su savo gelbėtoja pasiekė tikslą – artimiausią miestą. Tačiau Lietuva buvo dar labai toli...

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“ 2020 metams

Prenumerata priimama iki kiekvieno mėnesio 26 dienos bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt. Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.

Prenumeratos indeksas 0117.

Kaina:

1 mėn. – 3,67; 3 mėn. – 11,02; 6 mėn. – 22,03; 12 mėn. – 44,06 euro.

Istorija be „baltų dėmių“

Šaulys, policininkas Petras Barzda

Gintaras LUČINSKAS

Petras Barzda gimė 1905 metų balandžio 5 dieną Zarasų apskrityje, Dusetų valsčiuje, Eivenių kaime, ūkininkų Jono Barzdos ir Onos Marcinkevičiūtės šeimoje. Zarasų miesto progimnazijoje baigės 4 klases išvyko į Kauną. Čia įgijo buhalterio specialybę. Vėliau dirbo mokytoju šalia gimtinės. Būtinąjį karinę tarnybą atliko Lietuvos kariuomenės aviacijos pulke. Po tarnybos priimtas į Utenos apskrities viešąją policiją.

Sąžiningai vykdė pareigas

1929 metų rugsėjį baigė Kauno aukštėsniuosios policijos mokyklos X laidą. Nuo 1930 metų balandžio 3 dienos paskirtas Utenos valsčiaus nuovados viršininko padėjėju. Tais pačiais metais įstojo į Lietuvos šaulių sąjungą. Nuo 1931 metų gruodžio 1 dienos – Utenos miesto nuovados viršininkas. 1934 metų birželio 6–7 dienomis pasižymėjo užkardant voldemarinkų surengtą perversmą Kaune.

1934 metų birželio 27 dieną Petras Barzda už pavyzdingą tarnybą buvo apdovanotas LDK Gedimino V laipsnio ordinu. 1936 metais už uolą bei sąžiningą pareigų vykdymą vidaus reikalų ministras tarnybos vardu Petru Barzdai išreiškė padėką. Priklause Lietuvos policijos sporto klubo Utenos skyriaus valdybai.

1938 metų birželio 10 dieną Petras Barzda paskirtas vadovauti Alytaus apskrities Merkinės valsčiaus policijos nuovadai. Jis, kaip iš tikimas įstatymo ir teisingumo saugotojas, tuo neramiu laikotarpiu šalia demarkacijos linijos su Lenkija daug nuveikė dėl Merkinės valsčiaus gyventojų. Saugojo viešąją tvarką, vykdė pažeidimų prevenciją bei tyre kriminalinius nusikaltimus: vagystes, nužudymus, netikrų pinigų padirbiniųjų bei platinimą.

Petras Barzda savo bei jam pavaldžių policininkų nuveiktus darbus, išaiškinus kriminalinius nusikaltimus, pasiūlymus dėl tarnybos gerinimo Merkinės valsčiaus teritorijoje publikavo Lietuvos policijos dvisavaitiniame žurnale „Policija“ (straipsniai – „Dzūkijoje likviduotas pinigų dirbimas ir platinimas“, „Besilinks mindami ir klausydamiesi radijo, pakliuovo policijai“, „Sulaikė kontrabandininką“, „Moteriškumo tragedija“, „Bankas po egle“ bei kiti). Nuovados viršininkas meniskai parašytus straipsnius dažnai pasirašydavo slapyvardžiu Šarkabarzdis.

Reikšminga šaulių veikla

Petras Barzda bei jo žmona Izabelė (gimus 1906 metais) energingai įsiliojo į Lietuvos šaulių sąjungos Merkinės šaulių kuopą, priklausė 3-iams būriui. 1939 metais išrinktas į Merkinės šaulių kuopos tarybą, vėliau įėjo kuopos iždininko pareigas. Petras Barzda su kitais aktyviais šauliais: L. Čapliku, K. Steigvila, K. Dédinu, J. Gutausku, rūpinosi Merkinės šaulių namų reikalais, ginklų išsigijimu, aukų rinkimu ir taip toliau.

1939 metų sausio 6 dieną į Merkinės moterų šaulių būrio tarybą bei būrio pirmininkės pavaduotojos (vėliau pirmininkės) pareigas išrinkta Izabelė Barzdienė. Šis būrys rūpinosi švietimo, pirmosios pagalbos suteikimo, Merkinės šaulių namų remonto, Šv. Vincento a-

Merkinės policijos nuovados viršininkas Petras Barzda sėdi 3-ias iš kairės. Merkinė, 1938 metai

Nuotrauka iš Algimanto Antanavičiaus kolekcijos

Paulo draugijos kuruojamo Merkinės beturčiųvaikų darželio finansavimui bei kita veikla. To meto spaudoje buvo rašoma: „Merkinės moterų šaulių būrys tokiam sulenkėjusių pafrontės miestelyje yra tartum šviesos židinys...“ Taip pat šaulių būriuose vykdytos rikiuotės pamokos, šaudymo pratybos, miestelio bei valsčiaus visuomenei rengtos vakaronės, gegužinės, vaidinimai bei sporto renginiai.

Lietuvos Centriniai valstybės archyve, Alytaus apskrities viršininko fonde saugomas dokumentas, iš kurio sužinome, kad pirmosios sovietinės okupacijos pradžioje 75 Merkinės valsčiaus gyventojai kreipėsi su prašymu, jog policijos nuovados viršininkas Petras Barzda būtų paliktas dirbtai ankstesnėse pareigose. Siame prašyme pasirašė daug žydų tautybės asmenų. Dokumente pateikti iki šiol istoriografijoje nežinomi faktai apie tai, kad 1939 metų rugpjūčio 15 dieną Merkinėje buvo rengiamas žydų tautybės asmenų „pogromas“, kuris neįvyko tik Petro Barzdos pastangų dėka.

Alytaus apskrities Viršininkui
Merkinės miesto ir apylinkės gyventojų
Prašymas

Sužinodami, kad Alytaus apskrities Viršininko įstaigoje yra paduoti skundai ant Merkinės nuov. policijos Viršininkas Barzda neturi būti nuskriaustas ir negali būti iukentėjamas dėl to, kad visq laiką būdamas Merkinės, nesirinko to, kad smetonas laikais eidama yra paverstę Viršininko paruoštuose skaudžiuose talybų ir tautybės gyventojų aksameis ir pasinaudžius, o galėdama, visomis jėgomis stengėsi nuimti smetono režimo uždėtus parūšius ir sumaininti skaudą, bet provokacijos tikslui yra paduoti ant Viršininko skundai, kad sumainintu jo pasitikėjimą.

Dėl to esame priversti pranešti Alytaus apskrities Viršininkui, kad tas asmenas neturi būti nuskriaustas ir neturi vertės keistėti, nes jisai buvo ir yra lieudeė žmogus. Nesišrint to, kad smetonas laikais buvo Viršininkas, bet kartu buvo ir lieudeė žmogus ir turi išplėkt galėdavo visiems padėdavo.

ko pareigą, ir turėjo išpildyti visų jų įsakymus, visgi jautė Merkinės mstl. ir apylinkės, neskiriant talybų ir tautybę, gyventojų skausmus ir pasigailėjimus, kuo galėdamas, visomis jėgomis stengėsi nuimti Smetonos režimo uždėtus pančius ir sumažinti skaudą, bet provokacijos tikslui yra paduoti ant Viršininko skundai, kad sumažintų jo pasitikėjimą.

Todėl mes, Merkinės miesto ir apylinkės gyventojai prašome, kad tas asmuo neturi būti nuskriaustas ir neturi vertės keistėti, nes jisai buvo ir yra lieudeė žmogus. Nesišrint to, kad smetonas laikais buvo Viršininkas, bet kartu buvo ir lieudeė žmogus ir turi išplėkt galėdavo visiems padėdavo.

Merkinė, 1940 metų liepos 2 diena

Doras ir teisingas

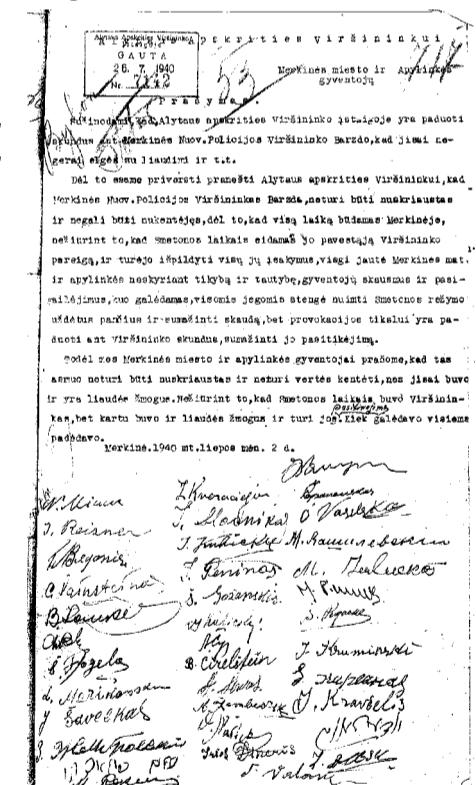
1940 metų liepos 12 dieną Petras Barzda sovietinės valdžios iš tarnybos policojoje atleistas. Neramu laikotarpijais dirbo mokytoju Merkinės valsčiaus Masališkių pradinėje mokykloje. Užsimė kūrybine veikla: tapė akvarele, raše eileraščius.

1941 metų birželio 14-osios ryta

Petras ir Izabelė bei jų vaikai: Petras, Algirdas, Kęstutis ir Birutė raudonųjų okupantų kaip „liaudies priesai“ ištremti į Slavgorodo miestą Altajaus krašte. Čia, 1942 metų gegužę Petras Barzda suimtas, po metų už „antisovietinę“ veiklą teismo nuteistas 10 metų kalėti. 1945 metų lapkričio 21 dieną už Lietuvos laisvės idėjos iškėlimą poteinėje kūryboje dar kartą nuteistas. 1955 metų balandžio 21 dieną jam prietaikta amnestija pagal pirmą teistumą. 1960 metų vasario 26 dieną bausmė panaikinta pagal antrą teistumą. Paleistas iš įkalinimo Petras Barzda sugrįžo į Slavgorodo miestą.

1963 metų rugpjūčio 28 dieną Petras Barzda tragiškai žuvo dirbant statybose. Palaidotas Slavgorodo miesto kapinėse. 1989 metais Petro Barzdos palaikai, dukters Birutės Grigaliūnienės iniciatyva, parvežti į Lietuvą ir perlaidoti Rokantiškių kapinėse, Vilniuje.

Petras Barzda daugelio senųjų merkininkų atmintyje liko kaip sumanus, doras bei teisingas policijos valdininkas bei didelis Lietuvos patriotas. Šiandien jo užrašytus kriminalinius straipsnius kaip metodinę prie-monę studijuoją jaunieji policijos pareigūnai.

Merkinės valsčiaus gyventojų 1940 metų liepos 2 dieną prašymas Alytaus apskrities viršininkui

Dokumentų kopijos iš LCVA

Skelbimai

Vasario 22 d. (šeštadienį) LPKTS buveinėje (Laisvės al. 39, Kaune) **9.30 val.** vyks LPKTS valdybos, **11 val.** – LPKTS tarybos posėdžiai. Valdybos ir tarybos narius prašome dalyvauti.

Vasario 23 d. (sekmadienį) 15 val. Klaipėdos universiteto Jūros technologijų ir gamtos mokslų fakulteto aktų salėje (Bijūnų g. 17) įvyks Klaipėdos politinių kalinių ir treminių sąjungos narių ataskaitinis susirinkimas – konferencija. Registracija **nuo 14 val.** Nesant kvorumo, pakartotinis susirinkimas su ta pačia darbotvarke įvyks ten pat kovo 8 d. 15 val.

Turėkite nario pažymėjimą. Galėsite susimokėti nario mokesčių, užsisakyti „Tremtinį“.

Kviečiame aktyviai dalyvauti!

2020 m. vasario 21 d.

Tremtinys

Nr. 7 (1365)

7

Žemaičių žemės sūnų prisimenant

Vienas pirmųjų Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos filialų (skyrių) įsikūrė Klaipėdos rajone 1988 metų gruodžio 6 dieną. Ilgamečio pirmininko Česlovo Tarvydo dėka LPKTS Klaipėdos rajono tremtinių organizacija tapo viena iš veikliausių visoje šalyje, vykdžiusi tiriamąją ir kultūrinę bei edukacinę veiklą.

Sudėtingas Česlovo Tarvydo gyvenimo kelias. 1952 metų vasarą iš Žemaitijos, Priekulės geležinkelio stoties, Tarvydų šeima kartu su kitais kraštiečiais 4 vagonuose išvežti į Krasnojarską. Tuomet Česlovas buvo tik šešiolika. Iki 1957 metų sunkiai dirbo plytinėje. Šeimai sugrižus iš giminų kaimą, émési darbų ir mokslų, baignė Rietavo žemės ūkio technikumą ir liko Žemaitijos krašte.

Likusių šeimos narių Lietuvoje laukė žiaurus likimas: 1953 metų kovą žuvo Geležinio Vilkio būrio skyriaus vadas, Česlovo brolis Pranas. Nužudyti partizanų kūnai buvo sumestti Priekulėje, buvusios MGB būtinės kieme, ant grindinio. Šio krašto partizanų kovų ir žūties vietas buvo nežinomas, tad atsiradus galimybėms, Česlovas Tarvydas émési didžiojo savo gyvenimo tikslo: surinkti kuo daugiau žinių apie jūžygius, kovos draugų ir artimųjų prisiminimus, pagerbti ir pažymeti šio krašto partizanų kovų ir žūties vietas, kol dar gyvi anū dienų liudininkai. Taip ir gime mintis Priekulėje įkurti Laisvės kovų ir tremties muziejų, kuriame fondai, ekspozicijos papildomi unikalais eksponatais, istoriniais dokumentais.

2009 metais muziejaus teritorijoje pastatytas identiškas partizanų bunkeris, atgabentas „legendinis“ traukinio vagonas, pastatyta paminkla (aut. Vytautas Majoras) Lietuvos partizanams. Č. Tarvydas rūpinosi ne tik muziejaus veikla, bet jis buvo ir vienas iš pirmosios knygos apie rezistenciją ir tremtį Klaipėdos rajone leidžiantis.

bos iniciatorių. Jo iniciatyva jau nuo nepriklausomybės atkūrimo buvo tvarkoma ir prižiūrima aplinka.

Č. Tarvydas Lietuvoje paliko kitą svarbų atminimo ženkla – Nepriklausomybės Akto signataro, diplomato Jurgio Šaulio atminimo išsaugojimą ir išprasmintimą. Tarvydų šeimoje visada buvo gerbiaamas motinos brolio – garsaus prieškario diplomato ir politikos veikėjo, žymaus kultūrindo dr. Jurgio Šaulio iš Balsėnų atminimas. Buvo nepailstamai ieškoma J. Šaulio dukters Birutės Čečkuvienės (Čečkus) pėdsakų. Suradus iš JAV pargabeno vertingą archyvą, kurį padovanojo Signatarų namams. Ir tai buvo pirmieji žingsniai bei stimulus kitiams signatarams kurti muziejuje sales.

Iš užsienio pargabento Jurgio Šaulio archyvas – vienas iš pagrindinių šaltinių, kuriuo remėsi ir istorikas, diplomatė, Kovo 11-osios Akto signataras Vytautas Plečkaitis, rengdamas knygą „Nepriklausomybės Akto signataras Jurgis Šaulys: demokratas, valstybininkas, diplomatė“.

Ne be Česlovo rūpesčio gimtajame J. Šaulio Balsėnų kaime turime mini memorialą ir alėją, Veiviržėnuose – Jurgio Šaulio gimnaziją, muziejų. Patriotine, tautine dvasia auklėjo ir šeimą, o viena aktyviausių palikuonių – Č. Tarvydo anukė Gintarė Sargūnaitė tapovėna iš senelio idėjų tėsėja. Padendant Šveicarijos lietuvių bendruomenės pirmuininkui Jūratui Caspersen, aplankyta Luga-

Skelbimas

Kovo 1 d. (sekmadienį) po šv. Mišių **14 val.** Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešojoje bibliotekoje vyks LPKTS Šiaulių filialo ataskaitinis rinkiminis susirinkimas-konferencija. Galėsite susimokėti nario mokesčių. Dalyvavimas privalomas. Mielai laukiame.

LPKTS Šiaulių filialo valdyba

Užjaučiame

Nuoširdžiai užjaučiame Kovo 11-osios Akto signatarę Laimą Liucią Andrikienę, mirus mylimai mamai Onai Galdikienei.

LPKTS Vilniaus skyrius

ne J. Šaulio Amžinės poilsio vieta, suburti giminės, artimieji, Gargždų ir kitų aplinkinių vietovių aktyvūs žmonės. 2019 metų gegužę Signatarų namuose iškuriama Jurgio Šaulio atminimo puoselėtojų draugija. Česlovas Tarvydas visus tuos metus aktyviai dalyvavo šioje prasmingoje veikloje ir puoselėjo daug sumanymų, tačiau, eidamas 84-uosių metus, sausio 16 dieną iškeliavo į Amžinybę.

Šio garbiojo Žemaitijos sūnus veikla neliko nepastebėta: Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijos Klaipėdos rajono skyriaus narys, ilgametis LPKTS Kauko rajono skyriaus (filialo) pirmininkas, ilgametis Klaipėdos rajono savivaldybės tarybos narys, vienas iš Priekulės Laisvės kovų ir tremties istorijos muziejaus kūrėjų. 2009 metais Česlovui Tarvydui suteiktas Gargždų miesto garbės pilietišcio vardas.

Jo šviesų atminimą saugos ne tik žemaičių, bet ir Lietuvos žmonės, buvę tremtiniai, laisvės kovotojai ir Jurgio Šaulio atminimo puoselėtojų draugijos nariai, visi, kas pažinojo Česlovą Tarvydą...

Parengė Dalia POŠKIENĖ

Ilsėkitės ramybėje

Ona Valatkevičiūtė-Galdikienė

1930–2020

Gimė Alytaus aps., Liškiavos parap., Žeimių k. Dvidešimtmetė Onutė, Ryliškių mokyklos mokytoja ir Vilniaus pedagoginio instituto prancūzų kalbos ir literatūros studenė, buvo ištremta į Sibirą. Kiti šeimos nariai – mama, broliai su šeimomis, sesuo – ištremti kiek anksčiau. Sibiro tremtyje, Krasnojarske, sutiko savo gyvenimo meilę – politinį kalinių ir tremtinį Marcelliną Galdiką. Susituokė. I Lietuvą grįžo 1955 m., apsigyveno Druskininkuose, nuo 2000 m. – Vilniuje. Užaugino 2 vaikus – dukterį, Kovo 11-osios Akto signatarę, Europos reikalų ministre dr. Laimą Andrikienę, ir sūnų, prof. Juozą Galdiką. Sulaukė keturių anūkų.

LPKTS Vilniaus skyrius

Matas Kirlys

1931–2020

Gimė Telšių aps. Luokės valsč. Pašatrijo k., Luokės miestelio viršaicijo ir mokytojos šeimoje. 1945 m. tėvas buvo apkaltintas antisovietine veikla ir bendradarbiavimu su vokiečiais ir išvežtas į lagerį Čeliabinsko sr. Čia pateko ir Mato brolis. Abu ten ir mirė. 1948 m. Matas kartu su mama ir seserimi buvo ištremtas į Tomsko sr. 1956 m. šeima gavo leidimą vykti į Lietuvą. Grįžęs dirbo buhalteriu. Buvo ilgametis ir aktyvus tarybos narys. Pasizymėjo puikia iškalba, fenomenalia atmintimi, buvo dažnai kviečiamas į gyvosios istorijos pamokas mokyklose. Apdovanotas LPKTS žymeniu „Už nuopelnus Lietuvai“.

Palaidotas Telšių rajono Luokės miestelio kapinėse. Nuoširdžiai užjaučiame giminės, draugus ir artimuosius.

LPKTS Telšių filialas

Ona Irena Januškaitė

1938–2020

Gimė Tauragės aps., Kaltinėnų valsč., Iždonių k., ūkininkų šeimoje. Senelis Aleksandras Januška buvo karys savanoris, kovojo su bermontininkais. Sesuo Stasė už ryšius su partizanais pateko į kalėjimą, kentėjo lageriuose. Šeima buvo ištremta į Sibirą. Onutei pasisekė išvengti tremties – išsislapstė. Vėliau apsigyveno Kaltinėnuose. Užaugino sūnų.

Palaidota Kaltinėnų parapijos senosiose kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame sūnų, jo šeimą, giminės bei visus artimuosius.

LPKTS Šilalės filialas

Nijolė Minciene

1944–2020

Gimė Lazdijų r., Seirijų valsč., Paliūnų k., partizanų šeimoje. Maža liko našlaite. Ją prieglaudė giminaičiai. Vėliau apgyvendino vaikų namuose. Po 8 klasės mokėsi spec. techninėje mokykloje. Įgijus specialybę, dirbo Kaune audiinių gamykloje. Vėliau mokėsi buhalterijos specialybės. Apsigyveno Alytuje, dirbo buhaltere prekybos tinkluose. Sukūrė šeimą, užaugino du sūnus. Nuo 2005 m. filialo narė, aktyviai rėmė ir dalyvavo veikloje, nuo 2010 m. spaustino ir platino visą informaciją.

Palaidota Alytaus Klevų kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame sūnus su šeimomis, seseris ir artimuosius.

LPKTS Alytaus filialas

Tremtinys

ISSN 2029-509X

www.lpkts.lt

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

Įmonės kodas 300032645

Ats. sask. Nr. LT187044060004258365 AB „SEB“ bankas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,

Tel. (8 37) 323 204, 8 667 39218

Savaitraščio vadovė Audronė Kaminskienė
Techninė redaktorė Vesta Milerienė

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

2 spaudos lankai. Tiražas 1400 egz. Kaina 0,90 euro.

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“,

Draugystės g. 17, Kaunas

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĒMIMO
FONDAS

Kiekviena karta palieka pėdsakus šalies istorijoje

Laima FRANCKEVIČIENĖ,
Trakų viešosios bibliotekos Rūdiškių filialo vedėja

Kiekviena žmonių karta palieka savo pėdsakus visuomenės istorijoje. Palieka savo išmintį statybose, meno kūriniuose, žmonių tarpusavio santykuose, tautosakoje. Vis retėja gretos žmonių, iš kurių atminties dar neišbluko dramatiškasis mūsų tautos istorijos laikotarpis, kukių didvyrių vardai. Daugiau kaip 600 metų Lietuvos teritorijoje gyvenę žydai sukūrė savas tradicijas, kultūrą, todėl būtina šią Lietuvos istorijos dalį parodyti ir saviems, ir pašauliui. 2020 metus Lietuvos Respublikos Seimas paskelbė Gaono ir Lietuvos žydų istorijos metais. Sausio mėn. Rūdiškių bibliotekoje buvo atidaryta paroda „Cemachas Šabadas – daktaras, politikas, švietėjas (1864–1935)“.

Parodą pristatė architektė ir dizainerė Viktorija Sideraitė-Alon ir kūrybininkas Albinas Simanauskas. Apslankiusieji turėjo galimybę išgirsti pasakojimą apie iškilią asmenybę, nepaprastą žmogų Cemachą Šabadą.

Daug dėmesio skyrė vaikų sveikatai

Cemachas Šabadas – žydų kilmės gydytojas, medicinos teoretikas, visuomenės veikėjas, bendruomenės lyderis, humanistas, sugebėjęs suvienyti visų tautybių žmones. C. Šabadas gimė 1864 metų vasario 5 dieną, didesniajį gyvenimo dalį praleido Vilniuje. 1889 metais baigė Maskvos universiteto Medicinos fakultetą. Prasidėjus šiltinės ir choleros epidemijoms, su grupe medikų išvyko į Rusiją, Tombovo guberniją. Vėliau su šiomis ligomis jam teko kovoti ir Lietuvoje. Stažavosi Bendrosios patologijos institute Maskvoje pas profesorių A. B. Fochtą, tobulinosi Vienoje, 1894 metais apgynė daktaro dėsertaciją apie diabetą.

Grįžęs į Vilnių, įsidarbinio žydų ligoninėje. 1905 metais už dalyvavimą revoliucijos įvykiuose buvo suimtas ir įkalintas Lukiškių kalėjime, kur taip pat kalėjo ir gydytojas Antanas Vileišis. Vėliau caro teismo buvo ištremtas į Šiaurės guberniją ir tik 1912 metais jam buvo leista grįžti į Vilnių. Siaučiant tuberkuliozei, C. Šabadas subūrė įvairių tautybių gydytojus.

Pirmais pasaulinių karų metais Vilniuje daktaras rūpinosi karo pabėgėliais, buvo Pabėgelių komiteto narys, taip pat aktyvus Vilniaus bendruomenės narys, lyderis. Jis dalyvavo visuose miesto ir žydų bendruomenės reikaluoose. Jo iniciatyva įkurta žydų labdaros draugija, vaikų poilsio stovyklos. 1919–1920 metais vadovavo Vilniaus

Iš kairės: architektė ir dizainerė Viktorija Sideraitė-Alon, kūrybininkas Albinas Simanauskas ir Laima Franckevičienė, Trakų viešosios bibliotekos Rūdiškių filialo vedėja

žydų bendruomenėi. Nuo 1919 metų iki mirties buvo Vilniaus miesto tarybos narys. C. Šabadas buvo vienas iš žydų mokslinio instituto (YIVO) organizatorių.

Ypač daug dėmesio skyrė vaikų sveikatos problemams. Jo dėka kiekvienoje mokykloje buvo paskirtas gydytojas. Daktaras C. Šabadas įgyvendino projektą „Pieno lašas“ – pirmą kartą Vilniaus miesto moterims, turinčioms kūdikius, buvo suteikti nemokami pieno, maisto daviniai ir drabužiai. 1920 metais per pirmuosius veiklos metus programoje dalyvavo 2270 vaikų.

Buvo visų mylimas

C. Šabadas stengėsi padėti vargšams, nenuostabu, kad jis tapo pasakos herojais – daktaro Aiskaudos prototipu. Deja, šis personažas mūsų mie-

te yra žinomas už patį C. Šabadą. Pasakos autorius K. Čiukovskis memuaruose rašo, kad su daktaru susipažino Vilniuje dar 1912 metais. „Jis buvo maloniausias žmogus, kokį man teko pažinti. Jis gydė vaikus ir vargšus nemokamai. Jeigu pas jį ateidavo negaluo-

Parodos atidaryme lankėsi Rūdiškių bendruomenės „Pušynas“ nariai ir Rūdiškių gimnazijos moksleiviai su mokytojomis Elena Červiak ir Zita Bartkevičiene

Skelbimai

Vasario 22 d. (šeštadienį) 14 val. Vilniaus įgulos karininkų ramovėje (Pamėnkalnio g. 13, 2-ojo aukšto 3-ioje salėje) įvyks LPKTS Vilniaus skyriaus ataskaitinis rinkiminis susirinkimas. Registracijos pradžia – **13.30 val.** Teirautis tel. (8 5) 247 1679; 8 613 83 047; el. p. petras.gva@gmail.com. Malonai kviečiame dalyvauti.

LPKTS Vilniaus skyriaus taryba

Kovo 21 d. (šeštadienį) Kauno įgulos karininkų ramovėje (A. Mickevičiaus g. 19, Kaune) vyks Asociacijos Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos XXVII suvažiavimas.

Padėka

Pavasarį bus išleista knygos „**Tremties vaikai**“ **4 dalis**. Dėkojame už jūsų istorijas ir aukas. Planuojama išleisti ir šių knygų istorijų rinktinę anglų kalba. Knyga jau ruošiama, tačiau lėšų dar trūksta. Norinčiuosius padėti kviečiame aukoti.

Sąskaitos Nr. LT86 4010 0425 0156 6754.

LPKTS valdyba

Kaip paruošti daržovių séklas būsimai sėjai

Prieš sėjant séklas penkias minutes pamirkykite 20 laipsnių šilumos vandenye. Išplaukusias i paviršių séklas kartu su vandeniu išpilkite, o nusėdusias dugne nukoškite ir pradžiovinkite.

Vasario pabaigoje agurkų séklas galima suberti į marlės maišelį, kurį pakabinti sausoje, šiltoje vietoje. Taip paruoštos séklas pradeda gana greitai dygti.

Atminkite, kad nepatariama seti vienmečių agurkų séklų, nes kur kas geriau sudygsta ir daugiau moteriškų-

janti maža mergaitė, tai jis dažniausiai vietoje vaistų paskirdavo pieno ar maisto davinius. Kitą dieną galėjai matyti tą pačią mergaitę pas daktarą atnešusi savo katiną, o po kelių dienų prie jo durų laukdavo būrys vaikų.

Daktarastapo žinomas visiems miestiečiams: turtingiemis ir vargšams. Miestiečių pagarbą ir meilę rodo ir tas faktas, kad jo laidotuvui dieną (1935 metų sausio 21-ają) nedirbo ne tik žydų krautuvės ir organizacijos, bet ir miesto komunalinės tarnybbos, bankai, užuojaudžius laiškus atsiuntė tiek Lenkijos, tiek Lietuvos vadovai, o laidotuvėse dalyvavo apie 30 tūkstančių žmonių.

C. Šabadas buvo labai aktyvus žmogus, dalyvavęs visuose miesto ir žydų bendruomenės reikaluoose, todėl jo veiklos sritį vienu žodžiu apibūdinti yra sunku. 2007 metų gegužės 16 dieną Mėsinių ir Dysnos gatvių sankryžoje Vilniuje C. Šabadiui pastatytas skulptoriaus Romualdo Kvintos paminklas.

Apžvelgę svarbiausius C. Šabado gyvenimo faktus, prisiminėme ir savo miesto istoriją, kurioje taip pat yra iškilių žydų kilmės žmonių, puoselėjusių to meto gyventojų gerovę. Džiugu, jog mūsų bendruomenės jaunimas nori pažinti žydų kultūrą, kuri yra visos Lietuvos kultūros dalis, už tai esame dėkingi mokytojoms Zitai Bartkevičienei ir Elenai Červiak.

Dėkojame Viktorijai Sideraitei-Alon ir Albinui Simanauskui už galimybę eksponuoti unikalią parodą „Cemachas Šabadas – daktaras, politikas, švietėjas (1864–1935)“ Rūdiškių miesto bibliotekoje.

jų, derančių žiedų užaugina kelis metus išlaikytos agurkų séklas.

Vasarį patariama vazonėliuose ar sodinimo dėžutėse pasėti pipirų, pomidorų ir baklažanų séklas bei pradėti auginti jų daigus.

Pipirų daigus reikia auginti 50–70 dienų. Kiekvienam vazonėlyje, 1 centimetro gylyje pasodinkite po tris pipirų séklas, gausiai paliekite ir pastatykite šiltai. Kol pipirų séklas nesudyge, vazonėlius laikykite 28 laipsnių šilumoje, o kai sudygs – perneškite į vėsesnes patalpas.